

Beleving van schoolzwemmen in Rotterdam

Schoolzwemmen door de ogen van leerlingen in het primair onderwijs

Harold van der Werff
m.m.v. Sabine Schootemeijer

Beleving van schoolzwemmen in Rotterdam

Schoolzwemmen door de ogen van leerlingen in het primair onderwijs

in opdracht van de gemeente Rotterdam

Harold van der Werff
m.m.v. Sabine Schootemeijer

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Onderzoeksopzet	8
2.	Zwemvaardigheid	9
2.1	Diplomabezit	9
2.2	Zwemles	9
2.3	Beleving	10
3.	Conclusie en aanbevelingen	13
	Bijlage 1 - De vragenlijst Schoolzwemmen	15

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 1991 bestond op 90 procent van de scholen in Nederland schoolzwemmen (Van der Werff & Breedveld, 2013). In 2012 is dat nog maar bij 34 procent (Reijgersberg, Van der Werff & Lucassen, 2013). Veel gemeenten hebben het schoolzwemmen afgeschaft, mede vanwege de hoge kosten die het schoolzwemmen met zich meebrengt, maar ook omdat wettelijk gezien de eerste verantwoordelijkheid voor de zwemvaardigheid van kinderen niet bij de school ligt, maar bij hun ouders.

In Rotterdam wordt schoolzwemmen nog steeds als ‘natte gymles’ aangeboden. In de visie van de gemeente draagt schoolzwemmen bij aan de zwemvaardigheid waardoor veiligheid en sportparticipatie worden bevorderd. Het college heeft de ambitie dat alle kinderen de basisschool met minimaal een A-diploma verlaten. Van de gemeente krijgen alle groepen 4-5 of 5-6 van de basisscholen een gratis aanbod van 36 uur zwemonderwijs, verdeeld over twee lesjaren. In het schooljaar 2014-2015 namen 211 basisscholen deel aan het schoolzwemmen. Zeven scholen van vijf schoolbesturen doen niet mee. In dat jaar kregen ongeveer 14.000 leerlingen dagelijks zwemles (brief van de wethouder aan de commissie ZOCS, 30 november 2015).

In het schooljaar 2014-2015 had ongeveer de helft van de kinderen in Rotterdam bij aanvang van het schoolzwemmen een zwemdiploma. Na afloop van het schoolzwemmen heeft 76 procent een zwemdiploma. Ongeveer 10 procent van de leerlingen maakt gebruik van het aanbod om deel te nemen aan het ‘zwemvangnet’ - dat zijn extra lessen in de vakantieperiodes voor kinderen die na het schoolzwemmen nog geen diploma hebben - of gaat alsnog zwemles volgen bij een (commerciële) zwemlesaanbieder. Desondanks verlaat ongeveer 13 procent de basisschool zonder zwemdiploma (brief van de wethouder aan de commissie ZOCS, 30 november 2015). In Nederland haalt 94 procent van de kinderen uiteindelijk een of meer diploma’s (Van der Werff & Breedveld, 2013).

Eind december 2015 en begin januari 2016 is binnen de gemeenteraad gesproken over het schoolzwemmen, waarbij aandacht uitging naar het diplomabezit, de inhoud van de zwemlessen en de beleving door de leerlingen. Om het percentage kinderen dat na afloop van het schoolzwemmen minimaal één zwemdiploma heeft te verhogen, wil de gemeente onder meer inzetten op een gedifferentieerd aanbod, waarbij de activiteiten worden afgestemd op de zwemvaardigheid van de kinderen op individueel niveau (brief van de portefeuillehouder als antwoord op vragen van een raadslid, januari 2016). Om de beleving en ervaringen met het schoolzwemmen in kaart te brengen, is besloten een peiling te houden onder leerlingen van een aantal scholen (po, sbo en so). Het voorliggende rapport geeft de uitkomsten van dat onderzoek aan¹. Met de uitkomsten kan de gemeente werken aan het aansprekender maken van de lessen schoolzwemmen.

¹ In mei 2016 is ‘Schoolzwemmen in Rotterdam. Visie vanuit het onderwijs’ (Van Ginneken & Van der Werff, 2016) uitgebracht (embargo totdat het rapport is vastgesteld door de gemeente Rotterdam). Hierin worden de meningen van directeurs van instellingen in het primair onderwijs over schoolzwemmen beschreven. Uit dat onderzoek blijkt dat een grote meerderheid van de schooldirecteuren voorstander is van schoolzwemmen. Volgens hen is schoolzwemmen voor de kinderen van groot belang om een zwemdiploma te behalen.

1.2 Onderzoeksopzet

De gemeente Rotterdam heeft een selectie gemaakt van twintig scholen in het primair onderwijs in Rotterdam die voor deelname aan het onderzoek konden worden benaderd. De gemeente heeft gekozen voor scholen in de gebieden Feyenoord, Charlois, Kralingen Crooswijk en Hillegersberg-Schiebroek met in totaal ca. 750 leerlingen van groep 4, 5 en 6. In de meeste gevallen is één klas geselecteerd en in enkele gevallen twee klassen. De directeuren van deze scholen hebben een brief ontvangen met daarin de achtergronden van het onderzoek en de vraag om medewerking. Daarbij zijn ook de vragenlijst en een instructie voor de groepsleerkrachten bijgevoegd. De vragenlijst is ontwikkeld door het Mulier Instituut en besproken met de gemeente Rotterdam. De vragenlijst bestaat uit zes vragen (zie bijlage). Om de respons te stimuleren heeft de procesmedewerker schoolzwemmen van de gemeente het onderzoek op verschillende manieren onder de aandacht gebracht van de schooldirecties.

Zeven scholen hebben de vragenlijst in de maanden mei en juni laten invullen door hun leerlingen. In totaal hebben 341 leerlingen een vragenlijst ingevuld (tabel 1.1) waaronder iets meer meisjes (54%) dan jongens (46%). Het aantal deelnemende scholen is enigszins teleurstellend, maar het aantal responderende leerlingen is voldoende om betrouwbare uitspraken te kunnen doen.

Daar waar dat zinvol is, zullen we de uitkomsten van groep 5 en groep 6 met elkaar vergelijken. Groep 4 en 5/6 laten we bij die vergelijkingen buiten beschouwing, omdat het bij die klassen gaat om een klein aantal leerlingen. Ook kijken we bij de verschillen in beleving van de zwemlessen naar twee andere achtergrondkenmerken, te weten geslacht en diplomabezit.

Tabel 1.1 Respons naar groep (n=341; in aantallen)

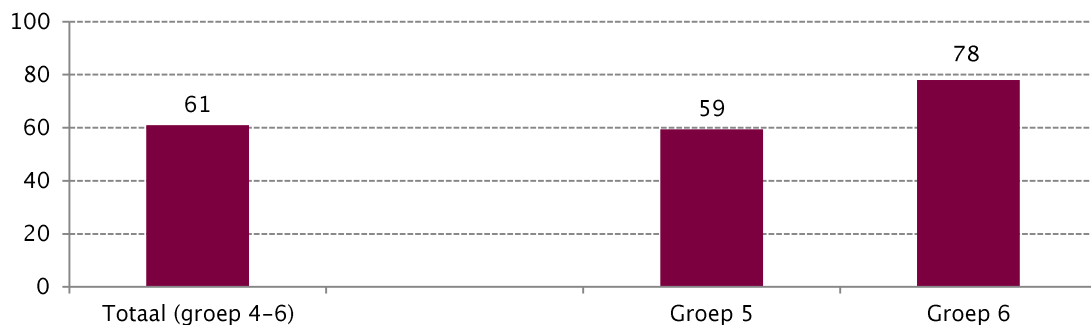
	Groep 4	Groep 5	Groep 5/6	Groep 6	Totaal
Leerlingen	23	209	16	93	341

2. Zwemvaardigheid

2.1 Diplomabezit

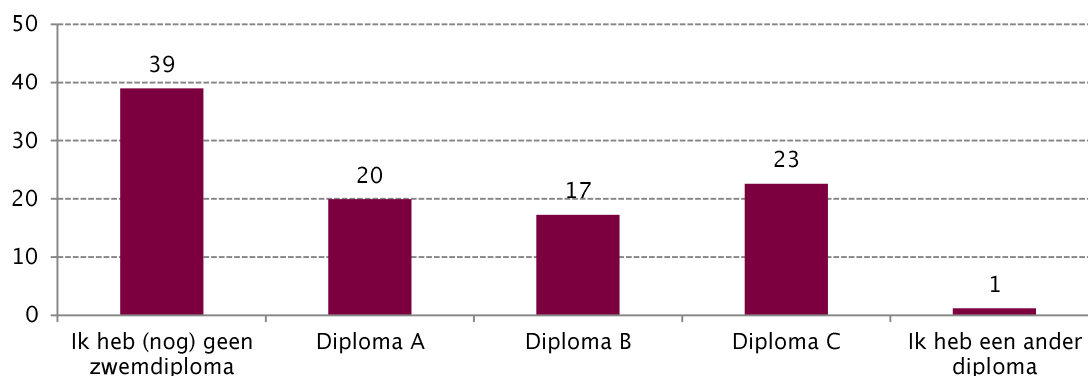
Uit de vragenlijst komt naar voren dat van de ondervraagde Rotterdamse schoolkinderen 61 procent minimaal één zwemdiploma heeft. In groep 5 is dat 59 procent en in groep 6 78 procent (figuur 2.1). Dit is vergelijkbaar met een eerdere inventarisatie door de gemeente Rotterdam in het schooljaar 2014-2015 (76%).

Figuur 2.1 Aandeel kinderen dat minimaal één zwemdiploma heeft (n=336; in procenten)

Ook is gevraagd wat het hoogste diploma is dat de kinderen hebben. Zoals hierboven al is genoemd heeft 39 procent van de ondervraagde kinderen (nog) geen zwemdiploma. 20 procent heeft A, 17 procent heeft B en bijna een kwart heeft C (figuur 2.2). In groep 5 heeft 18 procent het gehele ABC doorlopen. In groep 6 ligt dat met 41 procent hoger. Een klein deel heeft niet een diploma van het Zwem-ABC, maar wel een ander zwemdiploma. Overigens heeft een klein deel (2%) van de kinderen met een diploma uit het Zwem-ABC ook nog een ander zwemdiploma. Dat kan een van de andere 24 Nationale Zwemdiploma's zijn die het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ uitgeeft (bijv. Zwemvaardigheid 1, 2 of 3), of een zwemdiploma van de KNZB, ENVOZ of ZON.

Figuur 2.2 Het hoogst behaalde zwemdiploma (n= 336; in procenten)

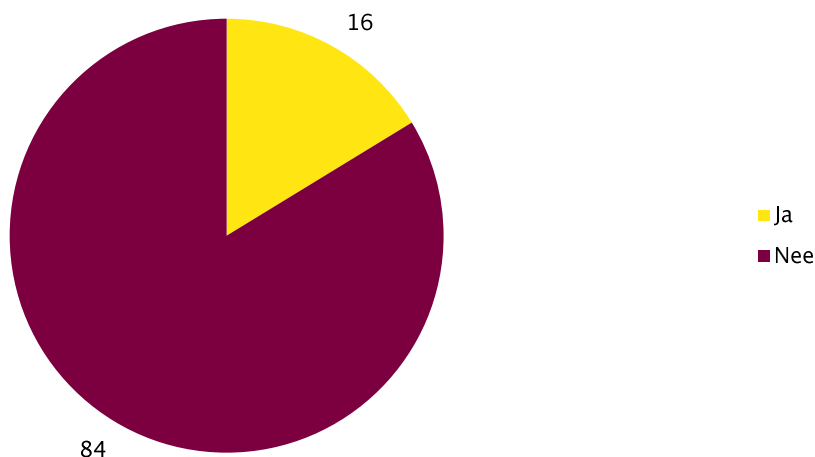

2.2 Zwemles

Aan de leerlingen is vervolgens gevraagd of ze op zwemles zitten (waarbij schoolzwemmen niet meetelt). Ongeveer een op de zes leerlingen volgt zwemlessen bij een (commerciële) zwemlesaanbieder

(figuur 2.3). In groep 5 zit 17 procent op zwemles en in groep 6 is dat 9 procent. Het wel of niet hebben van een zwemdiploma (en welk diploma) heeft geen samenhang met het feit of kinderen op zwemles zitten.

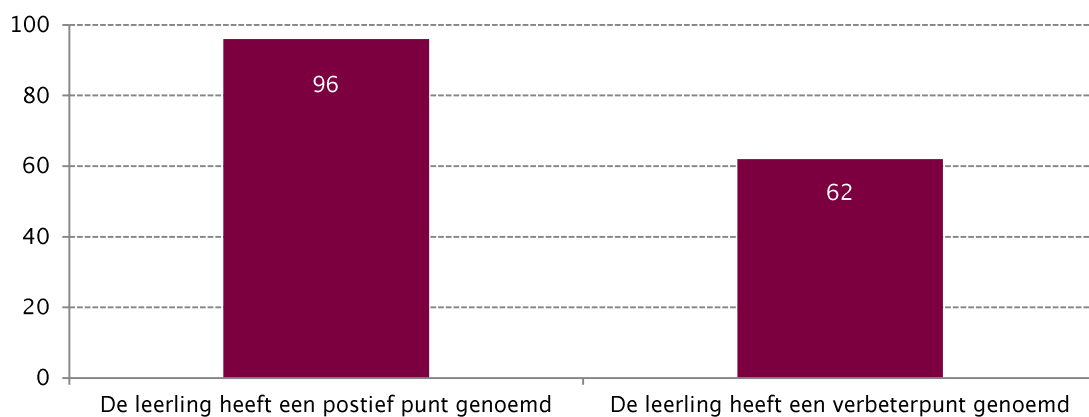
Figuur 2.3 Het aandeel leerlingen dat zwemlessen volgt bij een (commerciële) zwemlesaanbieder (in procenten, n=336)

2.3 Beleving

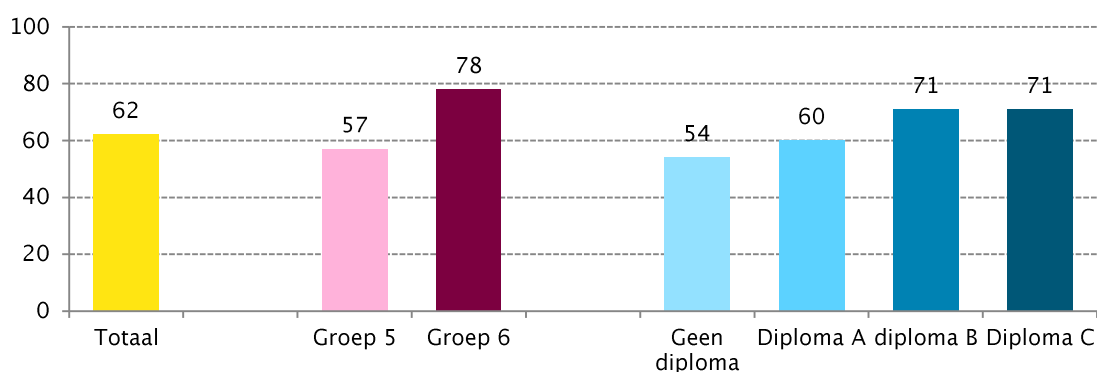
De laatste twee vragen die aan de kinderen zijn gesteld, zijn wat zij leuk vinden aan het schoolzwemmen en wat niet (figuur 2.4). 327 kinderen hebben antwoorden ingevuld bij de leuke dingen (96%) en 211 bij de minder leuke kanten van het schoolzwemmen (62%). De onderstaande percentages zijn gebaseerd op alle responderende leerlingen (341).

Figuur 2.4 Het aangeven van positieve en negatieve punten bij zwemlessen door kinderen (percentage leerlingen dat minimaal één punt heeft ingevuld; n=341)

Als wordt gekeken naar de achtergronden van de leerlingen (groep, geslacht en het wel of niet hebben van een zwemdiploma.) komt naar voren dat er nauwelijks verschillen zijn bij de vraag of de leerling een of meer leuke punten van het schoolzwemmen kan noemen. Alleen naar geslacht is er een klein verschil. Bijna elk meisje (99%) noemt een of meer positieve punten, tegenover 92 procent van de jongens. Er zijn wel verschillen bij het noemen van minimaal één verbeterpunt (figuur 2.5). Leerlingen in groep 6 zijn kritischer (78%) dan leerlingen in groep 5 (57%). Verder blijkt dat naarmate leerlingen een hoger zwemdiploma hebben behaald, zij vaker een verbeterpunt noemen.

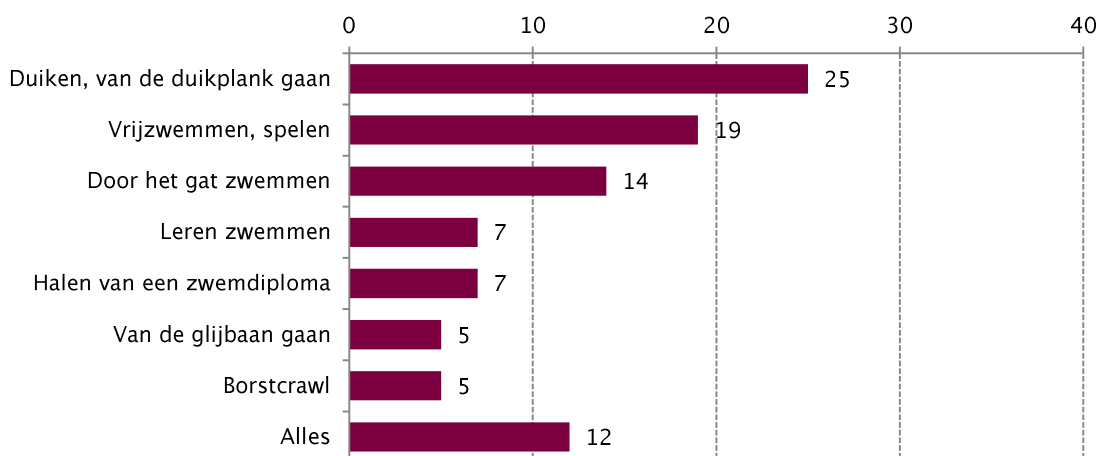
Figuur 2.5 Het noemen van een verbeterpunt naar achtergrond van de leerlingen (in procenten, n=341)

Leuk

Wat kinderen het meest als leuke dingen van het schoolzwemmen noemen, zijn vooral de recreatieve activiteiten zoals duiken/van de duikplank gaan (25%), vrijzwemmen/spelen (19%) en van de glijbaan gaan (5%). Ook door het gat gaan (14%) wordt veel genoemd. Daarnaast noemen enkele leerlingen ook elementen die met het verhogen van de zwemvaardigheid te maken hebben, zoals het leren zwemmen (7%) en het halen van een diploma (7%). 12 procent van de kinderen vindt (bijna) alles leuk aan het schoolzwemmen (figuur 2.6).

Figuur 2.6 Positieve kenmerken van het schoolzwemmen die het meest door leerlingen zijn genoemd (n= 341)

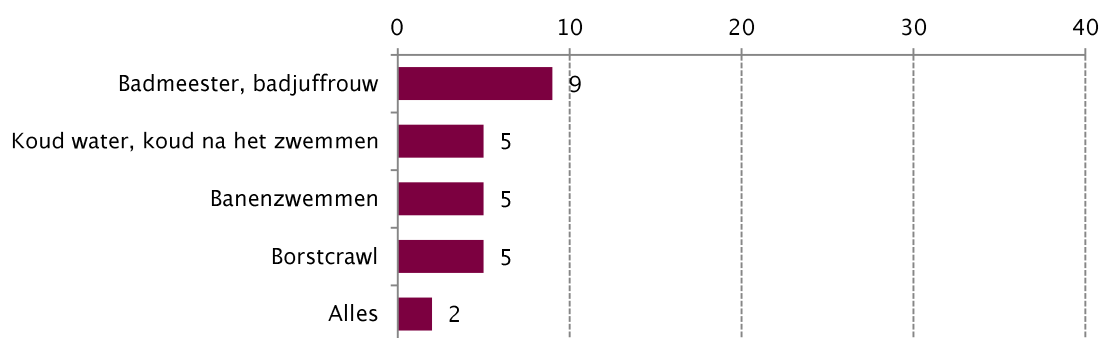

Als wordt gekeken naar achtergronden vallen enkele verschillen in het oog. Relatief weinig kinderen die (nog) geen diploma hebben (9%), vinden het ‘gat’ leuk. Onder kinderen die al diploma A hebben is dat 19 procent. Het leren zwemmen wordt vaker genoemd door leerlingen in groep 6 (14%) dan door die van groep 5 (5%), vaker door jongens (10%) dan door meisjes (4%) en vaker door kinderen met diploma A (13%) dan kinderen zonder diploma (5%).

Niet leuk

Wat kinderen niet leuk vinden, is minder eenduidig. De leerlingen geven veel verschillende antwoorden, maar slechts een paar antwoorden komen relatief vaak voor (figuur 2.7). Kinderen noemen onder meer enkele omstandigheden van het schoolzwemmen, zoals dat de badmeester/-juf te streng of te kritisch is (9%). 5 procent vindt het water koud is of heeft het na het zwemmen koud. Evenveel leerlingen antwoorden dat ze banenzwemmen niet leuk te vinden en wederom 5 procent vindt de borstcrawl niet leuk. Andere zwemslagen worden beduidend minder vaak genoemd. 2 procent vindt helemaal niks leuk aan schoolzwemmen.

Figuur 2.7 Negatieve kenmerken van het schoolzwemmen die het meest door leerlingen zijn genoemd (n= 341)

Naar achtergrond zijn enkele verschillen te zien. Een niet leuke badmeester/-juf wordt vaker genoemd door groep 6 (16%) dan door groep 5 (8%) en vaker door meisjes (13%) dan door jongens (6%). Dat het koud is wordt meer door groep 6 (10%) vermeld dan door groep 5 (3%). 11 procent van de kinderen met diploma C geeft aan banenzwemmen niet leuk te vinden. Bij kinderen zonder diploma is dat 2 procent. Verder vindt 12 procent van de kinderen met diploma B het zwemmen door ‘het gat’ niet leuk, tegenover 1 procent van de kinderen zonder diploma. 12 procent van de kinderen met diploma B en 11 procent met diploma C zegt borstcrawl niet leuk te vinden. Onder kinderen zonder diploma (1%) of met diploma A (0%) is dat aanzienlijk minder. Ook bij rugcrawl zijn er verschillen. 9 procent van de kinderen vindt die zwemslag niet leuk en dat is meer dan onder kinderen zonder diploma (1%) en kinderen met diploma A (0%).

3. Conclusie en aanbevelingen

Het onderzoek naar de beleving van het schoolzwemmen is uitgevoerd naar aanleiding van schriftelijke vragen in de gemeenteraad van Rotterdam, waarbij werd gesuggereerd dat de kinderen de lessen schoolzwemmen niet als leuk of aansprekend zouden ervaren. In algemene zin wordt dat beeld niet herkend in de uitkomsten van het onderzoek. Nagenoeg alle leerlingen noemen minimaal één punt van wat zij zo leuk vinden aan schoolzwemmen en drie van de vijf noemen een verbeterpunt. Het aandeel van leerlingen die alles aan schoolzwemmen leuk vinden (12%) is aanzienlijk hoger dan het deel van de leerlingen die helemaal niks leuk vinden aan schoolzwemmen (2%). De kinderen vinden vooral de recreatieve aspecten van het schoolzwemmen leuk. Voor hen is het verbeteren van hun zwemvaardigheid minder van belang.

Een punt van aandacht is dat kinderen met een diploma B of C vaker een verbeterpunt aangeven dan kinderen zonder diploma of met diploma A. Ook leerlingen in groep 6 geven vaker een verbeterpunt dan leerlingen in groep 5. Dat suggereert dat de lessen schoolzwemmen minder goed aansluiten bij de wensen van meer ervaren zwemmers onder de kinderen (het 'gat', het leren zwemmen, banenzwemmen, borstcrawl, rugcrawl). Een andere punt is de manier hoe de badmeester/-juf die de zwemlessen verzorgt, omgaat met de leerlingen.

Aan het onderzoek werkten 341 leerlingen van zeven scholen mee. De uitkomsten bieden een goed startpunt voor een eventuele aanpassing van de lessen schoolzwemmen. Met een verdere verdieping kan (nog) meer detail worden verkregen van hoe kinderen het schoolzwemmen beleven. Dat kan door korte groeps gesprekken met kinderen te houden. Kinderen in groep 6 zijn zeker in staat in groepsverband (kleine groepjes) antwoord te geven op de vraag hoe de ideale schoolzwemles er volgens hen uit moet zien. Deze gesprekken dienen bij voorkeur te worden georganiseerd bij scholen die eerder niet deelnamen aan de vragenlijst onder leerlingen.

Daarnaast kunnen een of meer groeps gesprekken met partijen uit het lokale werkveld worden georganiseerd met daarin een focus op het (nog) aantrekkelijker maken voor leerlingen. Deze gesprekken kunnen worden georganiseerd in samenwerking met het Innovatie Team Schoolzwemmen (ITS), een gremium dat actuele onderwerpen en ontwikkelingen bespreekt en aanbevelingen doet aan de betrokken organisaties als het gaat om onderwerpen die direct van invloed zijn op de kwaliteit en continuïteit van de uitvoering van het schoolzwemmen in Rotterdam (bijvoorbeeld Protocol Schoolzwemmen Rotterdam, werkplan en praktijkplan schoolzwemmen en voorlichtingspakket schoolzwemmen). In het ITS hebben managers, hoofd zwemzaken en zwemonderwijzers van Optisport, S&C en Sportfondsen Rotterdam zitting. Verder kunnen de gemeentelijke procesmedewerker schoolzwemmen, groeps- of vakleerkrachten van klassen die lessen schoolzwemmen volgen, ouders van kinderen die lessen schoolzwemmen hebben (bijv. via contacten in de ouderraad) en een sportpedagoog worden gevraagd aan een groeps gesprek deel te nemen. Mogelijk dat ook het Nationale Platform Zwembaden|NRZ vanuit zijn expertise ideeën kan aandragen hoe de lessen schoolzwemmen (nog) aansprekender kunnen worden gemaakt.

Bijlage 1 - De vragenlijst Schoolzwemmen

Vraag 1: Hoe heet jouw school?

.....

Vraag 2: In welke groep zit jij?

Ik zit in groep

Vraag 3: Ben jij een jongen of een meisje?

Ik ben een

Vraag 4: Heb jij al een zwemdiploma?

Zet een rondje om jouw antwoord:

- Ik heb nog geen zwemdiploma
- Diploma A
- Diploma B
- Diploma C
- Ik heb een ander zwemdiploma

Vraag 5: Zit jij op zwemles?

Schoolzwemmen telt niet mee.

Zet een rondje om jouw antwoord:

- Ja
- Nee

Op de achterkant staan nog twee vragen.

Vraag 6a: Wat vind jij leuk aan schoolzwemmen? Schrijf dat bij het lachende gezicht.

Vraag 6b: Wat vind jij stom aan schoolzwemmen? Schrijf dat bij het droevige gezicht.

Dank je wel voor het invullen van de vragen.

Wil jij je antwoorden inleveren bij je juf of meester?

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl